

Prezydent Miasta Stołecznego Warszawy

pl. Bankowy 3/5, 00-950 Warszawa, tel. 22 443 10 01, faks 22 443 10 02
sekretariatprezydenta@um.warszawa.pl, um.warszawa.pl

KW-WI.1712.89.2023.DSO

Warszawa, 10 kwietnia 2024 r.

Pan
Norbert Szczepański
Burmistrz
Dzielnicy Wawer m.st. Warszawy

Wystąpienie pokontrolne

Na podstawie § 22 ust. 10 Regulaminu organizacyjnego Urzędu miasta stołecznego Warszawy, stanowiącego załącznik do zarządzenia Nr 312/2007 Prezydenta miasta stołecznego Warszawy z dnia 4 kwietnia 2007 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Urzędu miasta stołecznego Warszawy (z późn. zm.), w związku z kontrolą przeprowadzoną przez Biuro Kontroli Urzędu m.st. Warszawy w Urzędzie Dzielnicy Wawer m.st. Warszawy (dalej: „UD Wawer” lub „jednostka kontrolowana”) w okresie 7 grudnia 2023 r. do 26 stycznia 2024 r., z przerwą w dniach: 13, 18 - 21 i 29 grudnia 2023 r. oraz 2 – 5 i 11 stycznia 2024 r., w zakresie „Zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków”, której wyniki zostały przedstawione w protokole kontroli podpisanym 8 lutego 2024 r., stosownie do § 39 ust. 1 i 2 Zarządzenia nr 1837/2019 Prezydenta miasta stołecznego Warszawy z dnia 12 grudnia 2019 r., w sprawie zasad i trybu postępowania kontrolnego (zwanego dalej: Zarządzeniem), przekazuję Panu niniejsze Wystąpienie pokontrolne.

Celem kontroli była weryfikacja stanu realizacji Dyrektywy Rady Unii Europejskiej nr 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych, tzw. dyrektywy ściekowej. Zgodnie z powyższą dyrektywą, a także zgodnie ze znowelizowanym prawem wodnym do końca 2027 r. liczba RLM¹

¹ RLM (równoważna liczba mieszkańców) zgodnie z dyrektywą oznacza ładunek organiczny ulegający biodegradacji, wyrażony pięciodobowym biochemicznym zapotrzebowaniem tlenu (BZT5), w ilości 60 g tlenu na dzień. Zgodnie z publikacją Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej przy obliczaniu RLM aglomeracji należy uwzględnić:

- stałych mieszkańców (1 mieszkaniec = 1 RLM),
- miejsca noclegowe (1 miejsce = 1 RLM),
- ścieki przemysłowe, odprowadzane do systemu zbierania lub oczyszczalni ścieków komunalnych.

niepodłączonych do kanalizacji miejskiej w obrębie aglomeracji nie może przekroczyć 2000.

W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości można liczyć się z dwoma rodzajami konsekwencji tj.: trudności w uzyskiwaniu dofinansowania ze środków unijnych na projekty z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, oraz kary nakładane przez ETS w trybie art. 260 TFUE².

Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach z dnia 13 września 1996 r.³ (dalej: „ucpg”) stanowi, że zbiornik bezodpływowy to instalacja i urządzenie przeznaczone do gromadzenia nieczystości ciekłych w miejscu jego powstania. Zbiorniki na nieczystości ciekłe mogą być stosowane tylko na działkach budowlanych niemających możliwości przyłączenia do sieci kanalizacyjnej, przy czym nie dopuszcza się ich stosowania na obszarach podlegających szczególnej ochronie środowiska i narażonych na powódzie oraz zalewanie wodami, zgodnie z paragrafem 35 rozporządzenia⁴, zbiorniki bezodpływowe na nieczystości ciekłe powinny mieć dno i ściany nieprzepuszczalne, szczelne przykrycie z zamykanym otworem do usuwania nieczystości i odpowietrzenie wyprowadzone co najmniej 0,5 m ponad poziom terenu.

Podstawowym obowiązkiem każdego właściciela nieruchomości jest jej przyłączenie do istniejącej sieci kanalizacyjnej (art. 5 ust. 1 pkt 2 ucp). Z obowiązku przyłączenia do istniejącej kanalizacji są zwolnieni jedynie właściciele nieruchomości, która jest wyposażona w przydomową oczyszczalnię ścieków. Niewykonanie przez właściciela ciążącego na nim obowiązku podłączenia do istniejącej sieci kanalizacyjnej uprawnia wójta, burmistrza lub prezydenta miasta (dalej: wójt) do wydania decyzji administracyjnej nakazującej przyłączenie nieruchomości do sieci kanalizacyjnej (art. 5 ust. 7 ucp). Decyzja ta nie ma charakteru uznaniowego.

Zakres kontroli obejmował m.in.:

- sprawdzenie wydanych w okresie od stycznia 2020 do czerwca 2023 r. decyzji nakazujących przyłączenie nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacji miejskiej,
- prowadzenie w UD Wawer elektronicznej ewidencji zbiorników bezodpływowych na nieczystości płynne oraz ewidencji przydomowych oczyszczalni ścieków,
- ustalenie czy UD Wawer sprawdzał posiadanie przez mieszkańców umów oraz dokumentów potwierdzających wywóz nieczystości ciekłych,
- prowadzenie przez dzielnicę akcji promocyjnych, mających zachęcić właścicieli nieruchomości do przyłączenia ich do istniejącej sieci kanalizacyjnej.

1. W toku kontroli stwierdzono, iż w okresie od stycznia 2020 do grudnia 2023 r. na terenie Dzielnic Wawer liczba zbiorników bezodpływowych, zgodnie z prowadzoną ewidencją, zmniejszyła się z 16 674 do 15 830, tj. o 844 szt. Proces ich likwidacji przebiega w niezadawalającym tempie, przede wszystkim z uwagi brak dostępu do sieci kanalizacyjnej oraz ze względu na niewystarczające środki

² Do tej pory ukarano m.in. Belgię i Grecję. W Belgii KE (Komisja Europejska) zażądała 15 mln euro ryczałtu i 62 tys. euro za każdy dzień dalszego naruszenia. W Grecji europejski trybunał zasądził zapłatę 10 mln euro i 3,64 mln euro za każde pół roku zwłoki – była to kara za brak oczyszczalni ścieków w sześciu miastach.

³ Dz.U. z 2023 r. poz. 1469

⁴ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1225).

finansowe mieszkańców potrzebne do wykonania inwestycji. Przy łącznej liczbie 15 380 szt. nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe, jedynie 2264 znajduje się w zasięgu sieci kanalizacyjnej.

W kontrolowanym okresie zostały wydane pozwolenia na budowę nowych inwestycji bez możliwości podłączenia się do sieci miejskiej, przy czym dzielnica nie ma pełnej wiedzy ile zbiorników bezodpływowych zostało faktycznie wybudowanych:

w 2020 r. – wydano 102 pozwolenia (361 zbiorników),

w 2021 r. – wydano 243 pozwoleń (488 zbiorników),

w 2022 r. – wydano 172 pozwolenia (524 zbiorników),

w 2023 r. – wydano 119 pozwoleń (419 zbiorników).

Realizacją zadań związanych z nadzorem nad likwidacją zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków w latach 2020-2022 zajmował się jeden pracownik WOŚ, który oprócz ww. zadań miał również inne obowiązki. W 2023 r. powyższymi zadaniami zajmowało się 2 pracowników WOŚ, a w okresie: czerwiec – sierpień 2023 r. – 3 pracowników WOŚ.

Od czerwca 2023 r. do obowiązków ww. pracowników WOŚ należą głównie zadania związane z kontrolą zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków oraz przyłączeniem do kanalizacji.

2. Ewidencja zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków prowadzona jest elektronicznie w formie tabelarycznej w trzech arkuszach kalkulacyjnych zatytułowanych „zbiorniki bezodpływowe”, „kontrola” i „przydomowe oczyszczalnie ścieków”. Zawiera adresy nieruchomości, na terenie których znajdują się zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz informacje nt. sposobu pozbywania się nieczystości ciekłych z tych nieruchomości. Adresy tych nieruchomości pozyskano z ewidencji miejscowości, ulic i adresów prowadzonej dla m.st. Warszawy przez Biuro Geodezji i Katastru Urzędu m.st. Warszawy (arkusz „wszystkie adresy”), z której usunięto nieruchomości podłączone do sieci kanalizacyjnej.

W arkuszu „zbiorniki bezodpływowe” znajdują się informacje dot.:

- sposobu odprowadzania nieczystości ciekłych – szambo lub przydomowa oczyszczalnia ścieków,
- położenia nieruchomości w zasięgu aglomeracji,
- możliwości przyłączenia do sieci kanalizacyjnej – dzięki danym z MPWiK S.A. uzyskano informacje dot. nieruchomości położonych na terenie aglomeracji, dla których określono czy jest odcinek sieci umożliwiający wykonanie przyłącza do kanalizacji lub nieruchomość jest w zasięgu sieci: istniejącej, projektowanej, planowanej lub też jest poza zasięgiem sieci kanalizacyjnej,
- pojemności zbiornika,
- liczby osób korzystających ze zbiornika,
- częstotliwości opróżniania zbiornika,
- ilości pobranej wody przez użytkowników nie podłączonych do kanalizacji,
- czy kontrola jest prowadzona przez Straż Miejską lub Urząd.

Zgodnie z prowadzoną ewidencją, liczba zbiorników bezodpływowych w Dzielnicy Wawer wynosiła: w 2020 r. – 16 674 szt., w 2021 r. – 16 970 szt., w 2022 r. – 16 289 szt., a w 2023 r. (stan na 14 grudnia) – 15 830 szt.

Pan Łukasz Jeziorski Zastępca Burmistrza Dzielnicy Wawer wyjaśnił, iż „...Dzielnica nie posiada informacji dotyczącej ilości zlikwidowanych zbiorników – nie jest prowadzona ewidencja w tym zakresie...”.

Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków w Dzielnicy Wawer nie uległa zmianie w kontrolowanym okresie i wynosiła w latach 2020 -2023 – 25 szt.

3. W latach 2020-2023 wydano tylko 4 decyzje, w tym 3 umarzające postępowanie i 1 decyzję nakazującą przyłączenie nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej.

Pan Łukasz Jeziorski Zastępca Burmistrza Dzielnicy Wawer wyjaśnił, że: „...do 2023 r. sprawami związanymi z przyłączeniem nieruchomości do kanalizacji zajmowała się jedna osoba, która była skupiona na informowaniu mieszkańców i wysyłaniu pism dot. obowiązku przyłączenia, przy czym nie było to jedyne zadanie należące do jej obowiązków. Ponadto w odpowiedziach na pisma informujące o konieczności przyłączenia do kanalizacji, właściciele nieruchomości informowali o braku możliwości zrealizowania inwestycji z powodu braku środków finansowych, zaawansowanego wieku, chorób, trudnej sytuacji życiowej, skomplikowanego statusu prawnego nieruchomości itp.(...)”.

W sprawie powodu nie wszczęcia postępowania egzekucyjnego w stosunku do właścicieli nieruchomości, dla której została wydana decyzja nr 2/2022 z dnia 17.10.2022 r. (ul. Rzeźbiarska 57) nakazująca przyłączenie do sieci kanalizacyjnej, Pan Łukasz Jeziorski Zastępca Burmistrza Dzielnicy Wawer wyjaśnił, że postępowanie egzekucyjne nie zostało wszczęte z powodu braków kadrowych. W trakcie kontroli pismem z dnia 15.01.2024 r. WOŚ zwrócił się do właścicielki nieruchomości o przedłożenie informacji o planowanych oraz realizowanych działaniach w celu przyłączenia ww. nieruchomości do kanalizacji miejskiej. Z odpowiedzi właścicielki nieruchomości z dnia 01.02.2024 r. wynika, że brak realizacji przyłączenia spowodowany jest brakiem środków finansowych.

Ponadto Pan Łukasz Jeziorski Zastępca Burmistrza Dzielnicy Wawer wyjaśnił, iż „...podejmowanych jest wiele działań zmierzających do mobilizacji właścicieli nieruchomości do podłączenia do kanalizacji. Po kontrolach przeprowadzanych przez Straż Miejską m.st. Warszawy tut. urząd występował do MPWiK z prośbą o podanie informacji dotyczących technicznych możliwości przyłączenia do kanalizacji danej nieruchomości. Po potwierdzeniu, że dana nieruchomość posiada możliwość techniczną przyłączenia do sieci ustalano adres właściciela nieruchomości. Następnie wysyłano pisma informujące właścicieli o ustawowym obowiązku likwidacji szamba wraz z przyłączeniem do sieci. W pismach mieszkańcy byli również zachęceni do skorzystania z dotacji na likwidację zbiorników bezodpływowych. W załączeniu do przesyłanego pisma mieszkańcy otrzymują broszurę informacyjną dot. sposobu przyłączenia się do sieci kanalizacyjnej oraz ulotkę dot. zasad ubiegania się o przyznanie dotacji na likwidację zbiornika bezodpływowego (...) W latach 2021-2023 wysłano pisma informujące o konieczności przyłączenia do sieci kanalizacyjnej dotyczące 161 nieruchomości (stan na 30 czerwca 2023 r.), w tym: w 2021 r. – dot. 23 nieruchomości, w 2022 r. – dot. 73 nieruchomości, w 2023 r. – dot. 65 nieruchomości...”.

Według stanu na dzień 12.12.2023 r.:

- 1060 nieruchomości posiada odcinek sieci kanalizacyjnej (tzw. przykanalik) zapewniający techniczną możliwość przyłączenia do istniejącej sieci kanalizacyjnej,
- 1204 nieruchomości są w zasięgu istniejącej sieci kanalizacyjnej, dla których istnieje techniczna możliwość przyłączenia do sieci kanalizacyjnej, dopiero po zaprojektowaniu, wybudowaniu i włączeniu do eksploatacji odcinka sieci kanalizacyjnej w liniach rozgraniczających ulicy.

Odnosnie wskazania jak wygląda procedura, gdy mieszkaniac w odpowiedzi na pismo informujące o obowiązku podłączenia do sieci kanalizacyjnej informuje Dzielnicę, że na dany moment nie posiada wystarczających środków finansowych potrzebnych do wykonania inwestycji, Pan Łukasz Jeziorski Zastępca Burmistrza Dzielnic Wawer wyjaśnił, że: „...mieszkańcowi nieposiadającemu wystarczających środków finansowych potrzebnych do wykonania przyłącza do sieci kanalizacyjnej przekazywana jest informacja dot. możliwości uzyskania dofinansowania. Adres danego mieszkańca zostaje wskazany ekodoradcy z prośbą o wytłumaczenie procedury osobiście. W takich sytuacjach nie wszczynano dotychczas postępowań administracyjnych zobowiązujących do przyłączenia do sieci kanalizacyjnej.”.

4. Promocją likwidacji zbiorników bezodpływowych zajmują się ekodoradcy.

W latach 2020-2021 dzielnica zatrudniała 3 ekodoradców, w tym 1 osobę w punkcie stacjonarnym w Urzędzie Dzielnic Wawer - 2 razy w tygodniu, w 2022 – 3 ekodoradców mobilnych, w 2023 – 2 ekodoradców mobilnych.

W latach 2020-2023 środki finansowe wydatkowane przez dzielnicę na realizację działań promujących ochronę środowiska wynosiły:

2020 r. – 97 350 zł na stacjonarnych ekodoradców i 49 220,40 zł na mobilnych,

2021 r. – 76 550 zł na stacjonarnych ekodoradców, 70 240,35 zł na mobilnych i 2 550 zł na ulotki,

2022 r. – 121 295,66 zł na mobilnych ekodoradców,

2023 r. – 141 516,10 zł na mobilnych ekodoradców i 1 950 zł na ulotki.

Pan Łukasz Jeziorski Zastępca Burmistrza Dzielnic Wawer wyjaśnił, że: „...ekodoradcy zatrudniani są od 2019 r. (...) w latach 2020-2022 ekodoradcy zajmowali się promocją likwidacji pieców na paliwo stałe. Dodatkowo w ramach zawartej umowy informowali mieszkańców o możliwości skorzystania z dotacji na inne cele związane z ochroną środowiska, w tym na likwidację zbiorników bezodpływowych. W 2023 r. umowa zawarta z ekodoradcami wyraźnie wskazywała potrzebę informowania mieszkańców o możliwości uzyskania dotacji oraz pozyskiwania nowych wniosków na likwidację zbiorników. Prace ekodoradców koordynował w poszczególnych latach Wydział Ochrony Środowiska dla Dzielnic Wawer (...) W 2023 r. środki na zatrudnienie ekodoradców zajmujących się tematyką ściśle ukierunkowaną na pozyskanie wniosków dot. przyłączenia do sieci kanalizacji miejskiej oraz likwidacji zbiorników bezodpływowych zostały przekazane do tut. urzędu przez Biuro Ochrony Środowiska. W 2023 r. ekodoradcy przepracowali łącznie 1830 godzin...”.

5. Z przekazanej dokumentacji wynika, że Straż Miejska w latach 2020-2023 w wyniku przeprowadzonych kontroli nieruchomości położonych na terenie dzielnic, potwierdzających brak

przyłączenia do miejskiej sieci kanalizacyjnej, kierowała do Urzędu Dzielnicy Wawer pisma wnoszące o wszczęcie postępowania administracyjnego i podjęcie czynności zmierzających do wydania decyzji przez Burmistrza Dzielnicy Wawer, nakazujących wykonanie przedmiotowego obowiązku⁵.

Ww. dokumentacja obejmowała 71 pism Straży Miejskiej informujących o przeprowadzeniu kontroli nieruchomości położonych na terenie dzielnicy w latach 2020-2023, w tym: 17 kontroli w 2020 r., 14 kontroli w 2021 r., 26 kontroli w 2022 r. i 14 kontroli w I połowie 2023 r. Po otrzymaniu pisma Straży Miejskiej o przeprowadzonej kontroli nieruchomości, potwierdzającej brak przyłączenia jej do sieci kanalizacyjnej, WOŚ zwracał się do MPWiK z prośbą o przekazanie informacji, czy ww. nieruchomość posiada techniczną możliwość przyłączenia do sieci kanalizacyjnej oraz czy właściciel nieruchomości podjął działania zmierzające do przyłączenia nieruchomości do ww. sieci. W powyższym piśmie stwierdzano, że uzyskane informacje będą stanowić ważny element prowadzonych postępowań i będą podstawą do wydania decyzji nakazującej realizację obowiązku wskazanego w art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

Pan Łukasz Jeziorski Zastępca Burmistrza Dzielnicy Wawer wyjaśnił, że: „...obowiązek prowadzenia kontroli właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe lub przydomowe oczyszczalnie ścieków został wprowadzony ustawą z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy - Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 1549 z późn. zm.).

(...) Kontrola nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe lub przydomową oczyszczalnię ścieków od czerwca br. prowadzona jest zgodnie z planem kontroli (...)

W 2023 r. przeprowadzono kontrolę 2042 nieruchomości posiadających zbiorniki bezodpływowe lub przydomową oczyszczalnię ścieków (...):

- 2022 nieruchomości skontrolowano w sposób korespondencyjny,
- 20 nieruchomości skontrolowano w terenie (...)

Wyniki z przeprowadzonych kontroli i dotychczas wprowadzonych danych do ewidencji:

- w 430 nieruchomościach odnotowano brak zastrzeżeń,
- w ok. 220 nieruchomościach wezwano o następny dowód (dowody) potwierdzający wywozy nieczystości ciekłych z danej nieruchomości,
- w 85 nieruchomościach ujawniono brak umowy,
- w 227 nieruchomościach poinformowano o konieczności przestrzegania częstotliwości wywozu zgodnie z Regulaminem utrzymania czystości i porządku obowiązującym na terenie m.st. Warszawy...”.

Kontroli poddano także dokumentację 5 skarg, dotyczących głównie szczelności szamba, które wpłynęły do Dzielnicy w okresie kontrolowanym. Ustalono, że sprawy zostały przekazane zgodnie z kompetencjami do Straży Miejskiej i PINB.

6. Zgodnie z uchwałą nr XIX/487/2019 Rady m.st. Warszawy z 26.09.2019 r. w sprawie zasad udzielania dotacji celowej na finansowanie lub dofinansowanie inwestycji na terenie m.st. Warszawy, zmienionej uchwałą nr LXXII/2404/2022 z 17.11.2022 r., dotacjami w zakresie przyłączy do sieci kanalizacyjnej dla mieszkańców m.st. Warszawy zajmuje się Biuro Ochrony Środowiska.

⁵ na podstawie art. 5 ust. 7 ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach

W zakresie wysokości wypłaconych dotacji dla mieszkańców Dzielnicy Wawer i liczby zrealizowanych inwestycji (likwidacja szamba i podłączenie do kanalizacji miejskiej) w okresie kontrolowanym Biuro Ochrony Środowiska przekazało następujące dane:

- w 2020 r. – udzielono 185 dotacji w łącznej wysokości 740 000,00 zł,
- w 2021 r. – udzielono 331 dotacji w łącznej wysokości 1 324 000,00 zł,
- w 2022 r. – udzielono 121 dotacji w łącznej wysokości 484 000,00 zł.

W latach 2020-2022 dotacja wynosiła 4000 zł, zaś od roku 2023 - 6000 zł.

Przedstawiając powyższe ustalenia i oceny zalecam:

- 1) Podjąć działania w celu zwiększenia tempa procesu likwidacji zbiorników bezodpływowych, w szczególności poprzez realizację obowiązku zawartego w art. 5 ust. 7 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. 1469 z 2023 r. z późn. zm.), tj. poprzez wydawanie decyzji nakazujących wykonanie obowiązku podłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej, będących w jej zasięgu.
- 2) Kontynuować działalność informacyjną i doradczą skierowaną do mieszkańców dzielnicy o konieczności przyłączenia nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej, w tym o możliwości uzyskania dotacji w tym zakresie.

Na podstawie § 22 ust. 10 regulaminu organizacyjnego oraz § 41 ust. 1 zarządzenia oczekuję od Pana w terminie nie dłuższym niż 30 dni od dnia doręczenia niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie realizacji zaleceń pokontrolnych i wykorzystaniu uwag zawartych w wystąpieniu pokontrolnym lub przyczynach braku realizacji zaleceń pokontrolnych lub niewykorzystaniu uwag bądź o innym sposobie usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości lub uchybień.

Jednocześnie, na podstawie § 41 ust. 1 Zarządzenia, zobowiązuję Pana Burmistrza do przekazania kopii ww. informacji Zastępcy Prezydenta m.st. Warszawy, Dyrektorowi Koordynatorowi ds. zielonej Warszawy, Dyrektorowi Biura Ochrony Środowiska m.st. Warszawy oraz Dyrektorowi Biura Infrastruktury.

PREZYDENT
MIASTA STOŁECZNEGO WARSZAWY

Rafał Trzaskowski

Do wiadomości:

1. Pan Michał Olszewski – Zastępca Prezydenta m.st. Warszawy
2. Pani Magdalena Młochowska - Dyrektor Koordynator ds. zielonej Warszawy.
3. Pani Dorota Jedynak - Dyrektor Biura Ochrony Środowiska m.st. Warszawy.
4. Pan Robert Bański – Dyrektor Biura Infrastruktury

